

Sygn. akt III AUa 1337/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Krzeczowska- Lasoń
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur SSA Maciej Piankowski (spr.)
Protokolant:	stażysta Emilia Romanik

po rozpoznaniu w dniu 13 marca 2013 r. w Gdańsku

sprawy S. C.

przeciwko

Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o kapitał początkowy

na skutek apelacji S. C.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 maja 2012 r., sygn. akt IV U 237/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1337/12

UZASADNIENIE

Ubezpieczony S. C. odwołał się od decyzji pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 08.08.2012 r., którą ustalono dla niego wysokość kapitału początkowego na dzień 01.01.1999 r. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 01.01.1988 r. do 31.12.1997 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 101,763%. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustalono w wyniku pomnożenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę 1.220,89 zł, tj. kwotę bazową obowiązującą na dzień ustalenia kapitału początkowego. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31.12.1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego dla ubezpieczonego wyniósł 293,01. Średnie dalsze życie wyrażone w miesiącach dla osób w wieku 62 lat wyniosło 209 miesięcy. Ustalono, że ubezpieczony posiada okres składkowy 20 lat i 25 dni, tj. 240 miesięcy i okres nieskładkowy 1 miesiąc.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresów pracy w Spółdzielni (...) w R.: od 01.04.1987 r. do 31.12.1987 r.; od 01.01.1988 r. do 31.12.1988 r.; od 01.01.1989 r. do 31.12.1989 r., od 01.01.1990 r. do 31.12.1990 r.; od 01.01.1991 r. do 28.02.1991 r. - z uwagi na brak dokumentów potwierdzających liczbę przepracowanych dni w charakterze członka Spółdzielni.

Ubezpieczony nie zgodził się z powyższą decyzją twierdząc, że zaliczony powinien zostać okres pracy od 01.04.1987 r. do 28.02.1991 r. Na okoliczność pracy w powyższym okresie ubezpieczony wniósł o przesłuchanie świadków.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania dodatkowo wyjaśniając, że okoliczność członkostwa ubezpieczonego w Spółdzielni potwierdzają zapisy na kartach wynagrodzeń o ilości dniówek obrachunkowych oraz świadectwo pracy w którym wskazano wynagrodzenie w dniówkach obrachunkowych i rozwiązanie stosunku członkostwa.

Wyrokiem z dnia 24.05.2012 r. Sąd Okręgowy we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Ubezpieczony S. C. (ur. (...)) z zawodu jest nauczycielem.

W dniu 16.12.1975 r. ubezpieczony został zatrudniony w Spółdzielni (...)w L. na stanowisku młodszego specjalisty do spraw warsztatowych za wynagrodzeniem 2.800 zł.

Od dnia 01.04.1987 r. ubezpieczony – zajmując stanowisko kierownika - został przyjęty w poczet członków Spółdzielni z wynagrodzeniem liczonym według VIII kategorii zaszerogowania, tj. 65 dniówek obrachunkowych plus dodatek motywacyjny.

Z przyczyn zakładu pracy ubezpieczony został zwolniony w dniu 23.02.1991 r.

Decyzją z dnia 09.05.2003 r. pozwany ustalił dla ubezpieczonego wartość kapitału początkowego w wysokości 127.199,49 zł. Ustalono, że ubezpieczony legitymuje się okresami składkowymi wynoszącymi 23 lata, 11 miesięcy i 25 dni, tj. 287 miesięcy i okresami nieskładkowymi wynoszącymi 1 miesiąc.

W wyniku wystąpienia przez ubezpieczonego do organu rentowego z wnioskiem o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne wszczęto postępowanie wyjaśniające dotyczące jego zatrudnienia w Spółdzielczym(...) w L. z siedzibą w R.. W wyniku poczynionych ustaleń pozwany dokonał weryfikacji decyzji dotyczącej ustalenia kapitału początkowego i decyzją z dnia 08.03.2012 r. ustalił ponownie wysokość kapitału początkowego dla ubezpieczonego, który na dzień 01.01.1999 r. wyniósł 110.107,47 zł. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 01.01.1988 r. do 31.12.1997 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 101,763 %. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustalono w wyniku pomnożenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę 1.220,89 zł, tj. kwotę bazową obowiązującą na dzień ustalenia kapitału początkowego. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31.12.1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego dla ubezpieczonego wyniósł 293,01. Średnie dalsze życie wyrażone w miesiącach dla osób w wieku 62 lat wyniosło 209 miesięcy. Ustalono, że ubezpieczony legitymuje się okresami składkowymi wynoszącymi 20 lat i 25 dni, tj. 240 miesięcy i okresami nieskładkowymi wynoszącymi 1 miesiąc.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresów pracy w Spółdzielni (...) w R.: od 01.04.1987 r. do 31.12.1987 r., od 01.01.1988 r. do 31.12.1988 r., od 01.01.1989 r. do 31.12.1989 r., od 01.01.1990 r. do 31.12.1990 r. oraz od 01.01.1991 r. do 28.02.1991 r. - z uwagi na brak dokumentów potwierdzających liczbę przepracowanych dni w charakterze członka Spółdzielni.

Sąd Okręgowy zważył, że powyższych ustaleń dokonał w oparciu o dokumenty zgromadzone przez organ rentowy albowiem żadna ze stron postępowania nie kwestionowała ich autentyczności. Sąd ten uwzględnił też dokumenty zgromadzone w aktach osobowych ubezpieczonego ze Spółdzielni (...) w L. (po przekształceniu Spółdzielczym (...) w L. z siedzibą w R.) albowiem nie noszą one jakichkolwiek znamion przerobienia lub skreśleń, które mogłyby rzutować na ocenę jego autentyczności.

Sąd Okręgowy nadał również przymiot wiarygodności zeznaniom świadków A. C., G. S., Z. S. i R. W..

W ocenie Sądu Okręgowego zeznania świadków są spójne, logiczne i konsekwentne. Świadkowie zgodnie zeznali, że ubezpieczony pracował w Spółdzielni (...) w L. z siedzibą w R. (po przekształceniu Spółdzielczym (...) w L. z siedzibą w R.) codziennie w dni robocze przez 8 godzin, jako kierownik. Potwierdzili fakt członkostwa ubezpieczonego w Spółdzielni. Wskazali, że wynagrodzenie wyliczone było w dniówkach obrachunkowych.

Dokonując oceny zeznań powyższych świadków Sąd Okręgowy miał na uwadze, iż są to osoby obce względem ubezpieczonego co wykluczało ich interes w korzystnym rozstrzygnięciu sprawy.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że ustalony stan faktyczny został również oparty o zeznania ubezpieczonego. Treść zeznań odwołującego się jest skorelowana ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym w szczególności zeznaniami świadków, którym nadano walor wiarygodności.

Przystępując do rozważań dotyczących zaskarżonej decyzji Sąd Okręgowy wskazał, że ustawodawca wprowadzając w życie ustawę z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w art. 173 ust. 1 i art. 174 ust. 1-3 ustanowił obowiązek ustalenia kapitału początkowego dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31.12.1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek. Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6,
- 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5,
- 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2.

Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu od dnia 01.01.1980 r. do dnia 31.12.1998 r.

W niniejszej sprawie istota problemu sprowadzała się do udzielenia odpowiedzi na pytanie czy do ustalenia wartości kapitału początkowego ubezpieczonego można uwzględnić okres pracy w Spółdzielni (...) w L. z siedzibą w R. (po przekształceniu Spółdzielczym (...) w L. z siedzibą w R.). Zgodnie bowiem z treścią art. 6 ust. 2 pkt 12 cytowanej ustawy okresami składkowymi są okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych i w innych spółdzielniach zrzeszonych w (...) Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w Krajowym Związku (...) oraz pracy na rzecz tych spółdzielni:

- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tego tytułu.

W ocenie Sądu Okręgowego na powyżej postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi negatywnej. Ustawodawca umożliwił zaliczenie do okresów składkowych okresów pracy świadczonej na podstawie umowy o pracę, bądź spółdzielczej umowy o pracę. Ubezpieczony zaś, co zostało udowodnione w trakcie procesu, od dnia 01.04.1987 r. do dnia 28.02.1991 r. świadczył na rzecz spółdzielni pracę w ramach stosunku członkostwa.

O ile spółdzielcza umowa o pracę występuje wyłącznie w spółdzielniach pracy, których przedmiotem działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków (art. 181 ustawy z dnia 16.09.1982 r. - Prawo spółdzielcze, Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 ze zm.) i które mają obowiązek pozostawiania ze swoimi członkami w stosunku pracy (art. 182 § 1 zdanie pierwsze), nawiązywanym poprzez zawarcie spółdzielczej umowy o pracę (art. 182 § 3), o tyle podstawę świadczenia pracy przez członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną (art. 138 i nast.) nie stanowi „spółdzielczy” stosunek pracy, ale cywilnoprawny stosunek członkostwa z taką spółdzielnią. Wynika to wprost z art. 155 § 1 Prawa spółdzielczego, zgodnie z którym zdolny do pracy członek spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni, oraz z art. 157 tego Prawa, w myśl którego spółdzielnia poza członkami i domownikami może zatrudniać stosownie do potrzeb również inne osoby na podstawie umowy o pracę lub na podstawie innego stosunku prawnego, którego przedmiotem jest świadczenie pracy. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że podstawą świadczenia pracy w takiej spółdzielni przez jej członka nie może być stosunek pracy (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 06.05.1988 r., III CZP 32/88, OSNC 1989 nr 10, poz. 152; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20.03.2003 r., II SA/Łd 2276/01, Prawo Pracy 2003 nr 9, s. 42; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.08.2005 r., I UK 312/04, niepublikowany; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 09.01.2008 r., III UK 92/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 80).

Zdaniem Sądu Okręgowego, różnice między opisywanymi rodzajami stosunków prawnych zachowały się również na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych. Okres pracy członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych nie stanowił okresu zatrudnienia w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14.12.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1984 r., nr 40, poz. 267 ze zm.), ale, z mocy art. 11 ust. 2 pkt 8 tej ustawy, okres jedynie z nim równorzędny. Także przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29.01.1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, odrębnie regulowały kwestię składek na ubezpieczenie społeczne pracowników z tytułu pracy w ramach stosunku pracy (rozdział 2) i ubezpieczenie społeczne członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych z tytułu pracy w spółdzielni (rozdział 4). Odrębności te zostały zachowane w aktualnie obowiązującym stanie prawnym, gdyż w art. 6 ust. 1 pkt. 1 i 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jednoznacznie oddzielone zostały tytuły ubezpieczenia pracowników i członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych, za których z mocy art. 8 ust. 4 tej ustawy uważa się członków spółdzielni działających zgodnie z art. 138-178 i art. 180 § 3 Prawa spółdzielczego, wykonujących pracę na rzecz tych spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, prezentowana argumentacja dowodzi więc, że ubezpieczony w okresie członkostwa w Spółdzielni (...)w L. z siedzibą w R. nie był pracownikiem, której to kategorii zatrudnionych dotyczą przepisy o okresach składkowych.

W oparciu o przedstawioną argumentację Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł ubezpieczony S. C., który zaskarżył w całości wyrok Sądu Okręgowego i wniósł o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania, a ponadto o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu za obydwie instancje według norm przepisanych.

Apelujący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 pkt 12 w zw. z art. 173 ust. 1 ust. 1 i art. 174 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Uzasadniając apelację ubezpieczony podał, że Sąd Okręgowy oddalił odwołanie z zupełnie innych względów niż wskazano w zaskarżonej decyzji. Zgodnie z treścią art. 173 ust. 1 cyt. ustawy, kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31.12.1948 r. którzy przed dniem wejścia w życie opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek. Natomiast zgodnie z art. 174 ust. 2 pkt.1 przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6, a w tym przepisie w pkt. 12, do okresów składkowych zostały zaliczone okresy pracy na obszarze Państwa

Polskiego w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych, w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni kółek rolniczych. Ubezpieczony jest urodzony po 31.12.1948 r., oraz w okresie od 01.04.1987 r. do 28.02.1991 r. pracował w spółdzielczym gospodarstwie rolnym spółdzielni kółek rolniczych w charakterze członka tej spółdzielni, otrzymując od 60 do ponad 90 dniówek obrachunkowych miesięcznie, a w skali roku dawało to od 720 do 1080 dniówek obrachunkowych, a przede wszystkim z akt sprawy wynika, że w tym okresie był on ubezpieczonym członkiem za którego spółdzielnia kółek rolniczych opłacała składki na ubezpieczenie społeczne od wypracowanych i wypłaconych dniówek obrachunkowych. Ubezpieczony w okresie przed wejściem w życie ustawy z dnia 17.12.1998 r. - co wynika z naliczenia kapitału początkowego, złączonych przez ZUS - był ubezpieczonym i były za niego opłacane składki na ubezpieczenie społeczne i okres ten spełnia wszelkie wymogi okresu składkowego, o którym mowa w art. 174 cyt. ustawy.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony wykonywał pracę codziennie przez 8 godzin dziennie, a okoliczność ta ma takie znaczenie, że pozbawia zasadności argument ZUS, który odmówił zaliczenia tego spornego okresu pracy w spółdzielczym gospodarstwie rolnym właśnie z tego względu, że z dokumentów ZUS nie wynika ile dni roboczych przepracował ubezpieczony w roku, aby dany rok mógł zostać zaliczony do okresu składkowego, ponieważ jak należy się domyśleć, pozwnanemu chodzi o to, że do okresu ubezpieczeniowego członka rolniczych spółdzielni produkcyjnych można zliczyć dany rok czy też dany miesiąc, gdy w danym roku mężczyzna przepracował co najmniej 240 dni pracy, a miesiącu 20 takich dni - art. 4 pkt. 1 dekretu z dnia 04.03.1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. nr 27, poz. 135 ze zm.) a to oznacza że, ubezpieczony w spornych latach przepracował wymagane co najmniej 240 dni pracy i okres ten jest dla niego okresem ubezpieczeniowym od którego były opłacone składki przez Spółdzielnię i za które przysługują ubezpieczonemu wszelkie świadczenia.

Powyższy stan faktyczny oznacza, że ubezpieczony spełnia wszelkie przesłanki ustawowe do ustalenia dla niego wartości kapitału początkowego z uwzględnieniem spornego okresu pracy w charakterze członka w spółdzielczym gospodarstwie rolnym i co jest znamienne ten okres został mu przez ZUS uwzględniony w 2003 r. przy okazji pierwotnej decyzji ustalającej kapitał początkowy a pozwany zmienił swoje ustalenia dopiero w zaskarżonej decyzji z dnia 08.03.2012 r. z powołaniem się na okoliczność braku w aktach dokumentów potwierdzających liczbę przepracowanych dni w charakterze członka spółdzielni w spornym okresie wbrew dokumentom znajdującym się w aktach ZUS. W aktach są dokumenty - oryginały wykazy - potwierdzające ilość wypracowanych w danym miesiącu dniówek obrachunkowych przez ubezpieczonego w spornym okresie i jeżeli te dniówki przeliczy się na dni kalendarzowe - na dni pracy według regulaminy wynagradzania to otrzyma się ilość dni pracy kalendarzowe w danym miesiącu i danym roku a tych dni pracy kalendarzowych w danym roku musiało być tylko 240, aby zaliczyć dany rok do okresu ubezpieczeniowego a w miesiącu tylko 20 dni. Okoliczności te - zdaniem Sądu I instancji - wiarygodnie potwierdzili również świadkowie.

Apelujący stwierdził, że stanowisko Sądu Okręgowego według którego do okresu uprawniającego do ustalenia wartości kapitału początkowego nie uwzględnia się pracy w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, ponieważ nie jest to praca na podstawie umowy o pracę i spółdzielczej umowy o pracę a tylko w charakterze członka tej spółdzielni to stanowisko to jest co do zasady słuszne, ale nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Znaczenia ma to czy praca danego członka w spółdzielczym gospodarstwie rolnym spełniała wymogi ubezpieczenia i okresu składkowego w ubezpieczeniu społecznym. Sąd Okręgowy ma rację, iż praca członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie jest pracą na podstawie umowy o pracę czy też na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, ale Sąd I instancji nie ma racji, iż tylko okresy pracy w rozumieniu umowy o pracę i spółdzielczej umowy o pracę podlegają zaliczeniu do ustalenia wartości kapitału początkowego. Żaden przepis prawa o kapitale początkowym - art. 173, czy też art. 174 ustawy o emeryturach i rentach, czy też inny - nie wprowadzają takiej przesłanki. Przepisy te odwołują się nie do pojęcia pracy a tylko do pojęcia okresu ubezpieczenia i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne a takie okresy posiada ubezpieczony na co wskazują dokumenty z akt rentowych oraz świadkowie. Stanowisko Sądu Okręgowego oznaczałoby, że wszyscy członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielczych gospodarstw rolnych pomimo tego, że za nich opłacane były składki na ubezpieczenie społeczne i były to okresy składkowe, nie

mogą mieć ustalonej wartości kapitału początkowego za okres pracy w charakterze członka takiej spółdzielni, czemu przeczą te wszystkie przypadki emerytur i rent dla dość znacznej ilości członków takich spółdzielni a bez kapitału pocztowego nie mogliby mieć naliczonych świadczeń emerytalnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Wstępnie należy podkreślić, że apelujący nie kwestionuje już okoliczności, iż w spornym okresie pozostawał członkiem spółdzielni kółek rolniczych i to członkostwo stanowiło źródło prawa i obowiązku wykonywania przez niego pracy. Tym samym za nieprawdziwe należało uznać oświadczenia ubezpieczonego z dnia 01.03.2012 r. oraz H. M. zawarte na k. 110 oraz na k. 11 akt pozwanego, w których podano, że ubezpieczony nie był nigdy członkiem spółdzielni.

W świadectwie pracy z dnia 04.03.1991 r. zaświadczone, że ubezpieczony od dnia 16.12.1975 r. do dnia 28.02.1991 r. był zatrudniony w Spółdzielczym (...) w L. z/s w R. i ostatnio otrzymywał wynagrodzenie w wysokości 65 dniówek obrachunkowych oraz dodatek motywacyjny. W świadectwie tym podano, że stosunek członkostwa ustał z przyczyn zakładu pracy.

Pozwany w dniu 09.05.2003 r. wydał decyzję o ustaleniu kapitału początkowego dla ubezpieczonego. Do obliczenia podstawy wymiaru i obliczenia wskaźnika wysokości przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych, tj. od 01.01.1988 r. do 31.12.1997 r. Uwzględniono także okresy składkowe w wymiarze 287 miesięcy i 1 miesiąc okresów nieskładkowych.

W dniu 08.02.2012 r. ubezpieczony wystąpił o świadczenie kompensacyjne. Organ rentowy w dniu 28.02.2012 r. zwrócił się do Spółdzielni (...) w R. o podanie informacji czy ubezpieczony miał w tej Spółdzielni status członka. Pozwany ustalił, że H. M. od dnia 28.03.2003 r. nie była już pracownikiem Spółdzielni i nie była po tej dacie osobą uprawnioną do posługiwania się pieczętkami imienną i Spółdzielni oraz nie była uprawniona do składania oświadczeń w imieniu Spółdzielni.

Zaskarżoną decyzją z dnia 08.03.2012 r. pozwany ponownie ustalił kapitał początkowy przyjmując do obliczeń tego świadczenia okres składkowy w wymiarze 240 miesięcy i okres nieskładkowy w wymiarze 1 miesiąca. Do ustalenia wartości kapitału początkowego pozwany nie uwzględnił spornych okresów wskazując, że brak jest dokumentu potwierdzającego liczbę przepracowanych dni w charakterze członka spółdzielni.

Instytucja prawna kapitału początkowego jest elementem zreformowanego systemu emerytalnego, stąd wszelkie przepisy dotyczące kwestii kapitału początkowego winny być interpretowane w zgodzie z funkcją i celem, jakie zostały przypisane nowej regulacji prawnej systemu emerytalnego. Mianowicie wraz z reformą systemu emerytalnego w Polsce w 1999 r. nastąpiło odejście od systemu opartego na umowie międzypokoleniowej i przejście do nowego systemu, w którym wysokość przyszłego świadczenia co do zasady jest ściśle powiązana z sumą składek wpłacanych przez ubezpieczonego przez cały okres aktywności zawodowej (tj. do czasu przejścia na emeryturę), a także z wiekiem, z jakim na emeryturę przejdzie. Wpłacane składki są gromadzone w dwóch obowiązkowych filarach, z których I filar, jakkolwiek jest oparty na zasadach umowy pokoleniowej, to wpłacane składki są ewidencjonowane na indywidualnym, imiennym koncie każdego ubezpieczonego, którego stan jest waloryzowany. Uprawnienia emerytalne nabyte przez płacących składki przed dniem wejścia w życie reformy (przed 1 stycznia 1999 r.) zostaną przeliczone według dotychczasowych zasad na tzw. kapitał początkowy, który zostanie dopisany do stanu indywidualnego konta ubezpieczonego i wraz z wpłacanymi po 1.01.1999 r. składkami będzie tworzył "kapitał" stanowiący przy przejściu na emeryturę podstawę dla ustalenia jej wysokości. Podstawę naliczenia emerytury z I filaru stanowi zgromadzony w funduszu emerytalnym „kapitał”, tj. suma składek zapisana na indywidualnym koncie ubezpieczonego, wzbogacona dla tych, którzy podjęli pracę przed 1999 r. o ich kapitał początkowy. W nawiązaniu do przedstawionych rozwiązań systemowych należy wskazać na treść przywołanej wyżej normy art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w konsekwencji uznać, że wartość kapitału początkowego może być zasadniczo determinowana wysokością dochodów, od których opłacono składki na ubezpieczenie społeczne, uzyskiwanych przed 1999 r. oraz długością przebytych okresów składkowych i nieskładkowych. Norma art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. stanowi więc wyraz zasady, że w nowym

systemie emerytalnym wysokość przyszłego świadczenia jest ściśle powiązana z sumą składek wpłacanych przez ubezpieczonego przez cały okres aktywności zawodowej.

W sprawie mają zastosowanie przepisy dekretu z dnia 04.03.1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r., nr 27, poz. 135 ze zm.), który w art. 1 stanowił, że ubezpieczenie społeczne obejmowało członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych oraz innych spółdzielni, zrzeszonych w (...) Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, którzy wykonywali pracę w tych spółdzielniach, członków spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w Krajowym Związku (...), którzy wykonywali pracę w zespołowych gospodarstwach rolnych tych spółdzielni, a także pozostałe osoby, które wykonywały pracę w wymienionych wyżej spółdzielniach i byli wynagradzani według zasad obowiązujących członków tych spółdzielni. Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 3 dekretu prawo do świadczeń dla ubezpieczonych ustalało się na zasadach, w wysokości i w trybie określonych przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Zgodnie z art. 4 dekretu, przy ustalaniu okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń:

1) za dzień pracy uważa się 8 godzin pracy, a przed dniem 1 lipca 1962 r. dzień, który stanowił podstawę do obliczenia dniówki obrachunkowej; do dni pracy zalicza się również dni urlopu wypoczynkowego oraz dni pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub opiekuńczego,

2) za miesiąc pracy uważa się 20 dni pracy dla mężczyzny oraz 13 dni pracy dla kobiety, a jeżeli ubezpieczony użytkuje działkę przyzagrodową lub dostarcza spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym - 18 dni pracy dla mężczyzny oraz 11 dni pracy dla kobiety,

3) za rok pracy uważa się rok obrachunkowy, w którym mężczyzna przepracował w spółdzielni co najmniej 240 dni pracy, kobieta 150 dni pracy, a jeżeli użytkuje działkę przyzagrodową lub dostarcza spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym - to co najmniej: mężczyzna 220 dni pracy, a kobieta 130 dni pracy.

Według art. 195 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych utraciły moc tylko niektóre przepisy wyżej wymienionego dekretu, tj. art. 1, 2, 3 pkt 3, 5 i 9, ust. 2 pkt 3 i ust. 3, art. 13-16, art. 18-20, art. 22, art. 25, art. 26, art. 28. Oznacza to, że nadal ma zastosowanie art. 4 dekretu.

Kapitał początkowy – zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31.12.1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie tej ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek. W myśl art. 174 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy m.in. okresy składkowe, o których mowa w art. 6 tej ustawy.

Należy zatem wskazać, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresami składkowymi są m.in. okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, w przepisach wymienionych w art. 195 pkt 3. Ponadto według art. 6 ust. 2 pkt 12, za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15.11.1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne - pracy na obszarze Państwa Polskiego w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych i w innych spółdzielniach zrzeszonych w (...) Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w Krajowym Związku (...) oraz pracy na rzecz tych spółdzielni:

a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,

b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tego tytułu.

Należy też zauważyć, że na mocy art. 194 ustawy emerytalnej zostały utrzymane w mocy przepisy wykonawcze wymienionego dekretu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 01.09.2010 r., II UK 80/10, LEX nr 661515).

W świetle powyższych regulacji za błędne należało uznać stanowisko Sądu Okręgowego, który uznał, że okres pracy ubezpieczonego jako członka Spółdzielni nie może zostać uwzględniony przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego sporny okres podlegałby uwzględnieniu przy ustalaniu wartości kapitału początkowego, o ile zostałyby spełnione warunki przewidziane przez art. 4 dekretu.

Postępowanie dowodowe przeprowadzone w toku postępowania odwoławczego potwierdziło, że ubezpieczony od kwietnia 1987 r. pozostawał członkiem Spółdzielni. Członkowie Spółdzielni w angażach mieli postanowienia o wynagrodzeniach w przeliczeniu na dniówki obrachunkowe. Stawki wynagrodzeń dla każdego stanowiska były opracowane przez zarząd. Dniówki obrachunkowe były naliczane na podstawie ilości i jakości wykonywanej pracy. Ubezpieczony był także wynagradzany według dniówek obrachunkowych. Liczby dni pracy wykonanej przez poszczególnych członków były odnotowane w kartach pracy, ale te dokumenty się nie zachowały. Ilość dniówek obrachunkowych była uzależniona indywidualnie od stanowiska i stażu. Świadkowie nie potrafili podać szczegółów obliczania dniówek obrachunkowych. Regułą było, że członkowie spółdzielni pracowali po 8 godzin dziennie, zaś w okresie żniw dłużej (zeznania świadków A. C. – k. 14-14v; G. S. – k. 14v-15; Z. S. – k. 15v; R. W. – k. 15v-16). Ubezpieczony pracował „w mechanizacji” a następnie przeszedł „do warsztatu” i był kierownikiem lub zastępcą kierownika (zeznania św. G. S. – k. 15). W ostatnim czasie ubezpieczony pracował jako kierownik zakładu naprawczego (zeznania św. R. W. – k. 15v).

W regulaminie wynagradzania za pracę członków i domowników Spółdzielczego (...) z/s w R. określono kategorie prac oraz ocenę wkładu pracy w dniówkach obrachunkowych za 1 godzinę pracy. Przyjmując, że w ostatnim okresie członkostwa – zgodnie z treścią świadectwa pracy – ubezpieczony był zaszeregowany w VIII kategorii to 1 godzina pracy odpowiadała 0,175 dniówki obrachunkowej.

W aktach pozwanego znajdują się karty z przebiegu zatrudnienia ubezpieczonego. W okresie objętym sporem (tj. od 01.04.1987 r. do 28.02.1991 r.) wyszczególniono wynagrodzenia zasadnicze, dodatek funkcyjny, dodatek za staż oraz premie.

Brak jest natomiast odnotowania dniówek obrachunkowych odpowiadających wypłaconym wynagrodzeniom. Materiał dowodowy nie pozwala na ustalenie liczby godzin przepracowanych przez ubezpieczonego w okresach rozliczeniowych, jak również niemożliwe jest ustalenie, czy w całym okresie objętym sporem ubezpieczony świadczył pracę bez przerw. Takich danych nie można ustalić jedynie w oparciu o ogólne stwierdzenia świadków, którzy zeznawali na okoliczności które miały miejsce przed kilkudziesięciu laty, a ubezpieczony zajmował stanowisko kierownicze.

Tym samym nie ma możliwości stwierdzenia, czy w spornym okresie ubezpieczony spełnił wymogi określone w przepisach art. 4 dekretu z dnia 04.03.1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin.

Kwalifikacja okresów składkowych według zasad określonych art. 6 ustawy emerytalnej, przebytych przed 01.01.1999 r. musiała być dokonana na podstawie przepisów obowiązujących w okresie zatrudnienia osoby ubiegającej się o przyznanie prawa do określonego świadczenia. Powyższe wynikało z specyficznego charakteru pracy w spółdzielniach rolniczych oraz faktu, że kwestie te nie są szczegółowo uregulowane przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mając na uwadze, że w poszczególnych okresach roku kalendarzowego obciążenie spółdzielców i ich domowników pracą układało się bardzo różnorodnie, na gruncie prawa do świadczeń dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych stosowano fikcję prawną, gdzie za 1 dzień pracy przyjmowało się dniówkę obrachunkową. System ten stosowany był zresztą tylko do okresów pracy w spółdzielni przypadających po dniu 01.07.1962 r.,

kiedy wprowadzono nową ewidencję, odpowiadającą potrzebom emerytalnym. Wyznacznikiem pracy w spółdzielni nie był przeto dzień pracy, ale szczególny miernik nakładu pracy, którym była dniówka obrachunkowa (dniówka inwentarzowa, także złoty obrachunkowy), a czasem stawki wynagrodzenia za poszczególne roboty (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 01.09.2010 r., II UK 80/10, LEX nr 661515).

Ponieważ w postępowaniu odwoławczym ubezpieczony nie wykazał liczby przepracowanych dniówek obrachunkowych w okresie objętym sporem, to tym samym zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Mimo zatem, że Sąd Okręgowy naruszył wskazane w apelacji przepisy prawa materialnego, to jednak apelacja – na podstawie art. 385 k.p.c. - podlegała oddaleniu.